

	17.06, 20.06, 21.06) 1958 (3.05, 7.05, 11.05, 13.05, 16.05, 16.05, 17.05, 18.05, 19.05, 30.05, 30.05, 3.06, 15.06)
<i>S. curruca</i>	1957 (24.05) 1958 (29.04)
<i>S. nisoria</i>	1957 (24.05, 14.06, 16.06) 1958 (3.05, 7.05, 14.05, 16.05, 16.05, 17.05, 18.05, 4.06, 15.06, 16.06)
<i>Tadorna tadorna</i>	1957 (16.05, 9.06, 10.06, 11.06) 1958 (21.06, 22.06)
<i>Tringa glareola</i>	1957 (16.05) 1958 (28.04, 23.06)
<i>T. ochropus</i>	1958 (1.05, 1.05, 18.06)
<i>T. totanus</i>	1957 (16.05, 9.06, 11.06) 1958 (21.06, 23.06)
<i>Troglodytes troglodytes</i>	1957 (21.06, 2.07) 1958 (10.05, 10.05, 11.05, 11.05, 21.05, 30.05, 30.05, 31.05, 4.06, 11.06, 13.06, 16.06, 16.06)
<i>Turdus merula</i>	1957 (18.05, 19.05, 20.05, 21.05, 22.05, 24.05, 6.06, 12.06, 14.06, 16.06, 18.06, 21.06, 22.06, 26.06, 27.06, 5.07) 1958 (30.04, 1.05, 1.05, 2.05, 2.05, 3.05, 4.05, 5.05, 7.05, 8.05, 10.05, 11.05, 12.05, 12.05, 13.05, 14.05, 16.05, 16.05, 17.05, 17.05, 18.05, 21.05, 21.05, 30.05, 30.05, 31.05, 3.06, 4.06, 8.06, 12.06, 15.06, 16.06)
<i>T. philomelos</i>	1957 (19.05, 22.05, 24.05, 5.07) 1958 (5.05, 8.05, 12.05, 21.05, 21.05, 4.06, 12.06, 16.06)
<i>T. viscivorus</i>	1957 (22.05, 24.05, 12.06, 15.06, 16.06, 17.06, 5.07) 1958 (1.05, 3.05, 3.05, 4.05, 5.05, 7.05, 7.05, 8.05, 12.05, 17.05, 18.05, 21.05, 24.05, 31.05, 8.06, 13.06, 16.06)
<i>Urupa epops</i>	1957 (9.06, 10.06) 1958 (30.04, 2.05, 7.05, 13.05, 19.05, 28.05, 21.06)
<i>Vanellus vanellus</i>	1957 (16.05) 1958 (21.06, 22.06)

ПТАХИ ПІРСЬКОГО ТА НИЗИННИХ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТИВ ЗАКАРПАТТЯ. ЗИМОВИЙ АСПЕКТ

Я.В. Мазютинець

Birds of mountainous and lowland settlements of the Transcarpathians. Winter aspect. - Ya.V. Mazyutinets. - Avifauna of Ukraine. 3. 2006. - Birds were counted during the winter season 1997/1998. 38 species were registered. 36 from them were found in lowland, 25 – in mountains. Population density is given in the Table. The House Sparrow dominates in all types of settlements. The Tree Sparrow, that is the subdominant in the lowland village, was replaced by the Great Tit in the

Зимова численність птахів гірського та низинних населених пунктів
Закарпаття (ос./км²)

Winter population density of birds in mountainous and lowland settlements of
the Transcarpathians (ind./km²)

Вид	с. Антонівка (гірське)	с. Вовкове (низинне, мале)	сmt Середне (низинне, велике)
<i>Buteo lagopus</i>	—	1,5	—
<i>B. buteo</i>	—	6,8	—
<i>Streptopelia decaocto</i>	—	76,5	86,0
<i>Picus canus</i>	3,0	—	—
<i>Dendrocopos major</i>	13,5	9,0	9,5
<i>D. syriacus</i>	1,5	7,5	8,0
<i>D. medius</i>	—	—	2,0
<i>Lanius excubitor</i>	—	2,0	—
<i>Garrulus glandarius</i>	4,8	2,8	2,5
<i>Pica pica</i>	—	9,3	22,0
<i>Corvus frugilegus</i>	—	—	35,0
<i>C. cornix</i>	—	3,3	1,3
<i>C. corax</i>	—	1,1	—
<i>Turdus pilaris</i>	48,5	9,5	12,5
<i>T. merula</i>	4,5	6,0	7,0
<i>Aegithalos caudatus</i>	—	3,0	—
<i>Parus palustris</i>	12,0	3,5	3,5
<i>P. caeruleus</i>	7,5	17,5	16,5
<i>P. major</i>	112,0	36,5	41,5
<i>Sitta europaea</i>	5,0	1,5	2,5
<i>Certhia familiaris</i>	2,5	—	—
<i>Passer domesticus</i>	340,5	469,5	443,0
<i>P. montanus</i>	26,5	128,5	23,5
<i>Fringilla coelebs</i>	—	—	3,5
<i>Chloris chloris</i>	2,5	—	—
<i>Carduelis carduelis</i>	9,0	9,5	9,0
<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	4,5	6,5	8,5
<i>Coccothr. coccothraustes</i>	3,0	1,5	—
<i>Emberiza citrinella</i>	—	19,5	8,5
Рідкісні види*	4,4 (8 видів)	7,1 (11 видів)	3,2 (6 видів)
Всього:	605,2	839,4	749,0

* Перелік рідкісних видів наведено в тексті.

mountainous village. There are differences between bird communities in village and small town. Winter distribution of some bird species in river valleys and neighbouring areas is non-uniform. [Ukrainian].

Key words: fauna, the Carpathians, wintering, number, population density.

Address: Ya. V. Mazyutynets, Vozzyednannya str. 9, Seredne, Uzhgorod district, Transcarpathian region, 89452, Ukraine.

Взимку 1997/1998 рр. з кінця грудня до початку лютого проведені обліки птахів у трьох населених пунктах Ужгородського району (села Антонівка (Анталовці) і Вовкове та смт Середнє). Антонівка розташована на висоті близько 400 м н. р. м. в ущелині хр. Маковиця, який покритий буково-грабовим лісом. На відміну від нього, с. Вовкове розміщене в низині й оточене полями, а смт Середнє знаходиться на межі низовини і передгір'я. На час спостережень зима була м'якою, малосніжною.

Збирання матеріалу проводилося маршрутним методом за допомогою бінокля, як у самих населених пунктах, так і на їх околицях. У всіх трьох випадках з обліками птахів пройдено по 20 км. Ширина спостережної смуги сягала для більшості видів 50 м, для воронових – 100 м, а для крука (*Corvus corax*) і хижих – до 200 м. За чисельністю птахи віднесені нами до рідкісних (менше 1 ос./км²), звичайних (від 1 до 9,9 ос./км²), багаточисельних (від 10 до 99,9 ос./км²) і дуже багаточисельних (більше 100 ос./км²) (Кузякин, 1962).

Всього в населених пунктах нами відмічено 38 зимуючих видів птахів, з яких у низині виявлено 36, а в горах – 25; їх численність наведена в таблиці. Встановлено, що за винятком хатнього горобця (*Passer domesticus*), який є беззаперечним домінантом у всіх населених пунктах, склад дуже багаточисельних і багаточисельних видів у гірському та низинному селах помітно відрізняється. Польовий горобець (*P. montanus*), субдомінант у низинному селі, в гірському заміщується великою синицею (*Parus major*), що пов'язано з переважанням поблизу цих населених пунктів відповідних ландшафтів.

Багаточисельні в низинному селі садова горлиця (*Streptopelia decaocto*) та звичайна вівсанка (*Emberiza citrinella*), в гірському не були відмічені взагалі. Окрім них, до багаточисельних видів низини відносяться також велика та голуба (*Parus caeruleus*) синиці. У групу багаточисельних птахів гірського села ввійшли зовсім інші представники: дрізд-чикотень (*Turdus pilaris*), польовий горобець, великий строкатий дятел (*Dendrocopos major*) і болотяна гаїчка (*Parus palustris*). Висока чисельність останніх двох з перелічених видів пов'язана з безпосередньою близькістю лісу.

Серед звичайних і рідкісних представників орнітофауни низинного села зустрічаються і такі, які жодного разу не були відмічені в гірському населеному пункті: сорока (*Pica pica*), сіра ворона (*Corvus cornix*), довгохвоста синиця (*Aegithalos caudatus*), сірий сорокопуд (*Lanius excubitor*), зимняк (*Buteo lagopus*), звичайний боривітер (*Falco tinnunculus*) і польовий лунь (*Circus*

cyaneus). Більшість хижих птахів спостерігали на околицях сіл. Крім зазначених видів, у низині також рідко траплялися сивий дятел (*Picus canus*), зяблик (*Fringilla coelebs*), малий яструб (*Accipiter nisus*), чубатий жайворонк (*Galerida cristata*). Останні три види в горах не відмічені взагалі. А такі птахи, як великий яструб (*Accipiter gentilis*), середній дятел (*Dendrocopos medius*), малий підсоколик (*Falco columbarius*), зелений дятел (*Picus viridis*) і кропивник (*Troglodytes troglodytes*) були рідкісними і в низинному, і в гірському селах.

Якщо ж порівняти зимовий склад орнітофауни низинних селища міського типу (Середнє) та села (Вовкове), то вимальовується наступна картина. Незважаючи на те, що Вовкове знаходиться на віддалі всього 3 км від Середнього, помітна суттєва різниця у складі їх пташиного населення. До дуже багаточисельних видів Середнього належить лише хатній горобець. Садова горлиця та велика синиця багаточисельні як у Середньому, так і в межах Вовкового, але перевагу надають більшому за площею селищу міського типу. Грак (*Corvus frugilegus*), який так само є багаточисельним у Середньому, у Вовковому не виявлений. Група багаточисельних видів Середнього включає також сороку та дрозда-горобинника, які у Вовковому зустрічаються рідше. А ось такі птахи, як польовий горобець та голуба синиця (вони так само багаточисельні в Середньому) більш часто зустрічаються в селі.

До групи звичайних і рідкісних видів Середнього належать ті ж самі, що й для Вовкового, окрім звичайної вівсянки, яка у Вовковому є багаточисельним видом. За даними В.М. Грицака (1993), який проводив подібні дослідження в населених пунктах долини р. Уж, до групи багаточисельних видів птахів гірських сіл належали звичайна вівсянка та сіра ворона. Нами ж ці види в горах не були виявлені. Тобто зимовий розподіл окремих представників орнітофауни долинами річок і на прилеглих ділянках є нерівномірним.

ЛІТЕРАТУРА

- Грицак В.М. (1993): Зимуючі птахи населених пунктів долини р. Уж. - Міжнародна конференція "Фауна Східних Карпат: сучасний стан і охорона" (Ужгород, 13-16 вересня 1993 р., мат-ли). Ужгород. 111-115.
- Кузякин А.П. (1962): Зоогеография СССР. - Уч. зап. МОПИ им. Н.К. Крупской. 109 (1): 1-182.

Мазютинець Я.В., вул. Возз'єднання, 9, смт Середнє, Ужгородський р-н, Закарпатська обл., 89452, Україна (Ukraine).